

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Вченої Ради, ректор
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
д-р фіз. виховання і спорту, професор

 А.В. Цьось

« 30 » *червня* 2023 року

ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
докторської дисертації
Матійчука Любомира Павловича
на тему:
«Державне та ринкове регулювання системи енергетичної безпеки України»
за спеціальністю: 08.00.03-економіка
та управління національним господарством

Тема дисертаційного дослідження здобувача: «Державне та ринкове регулювання системи енергетичної безпеки України» була затверджена на засіданні вченої ради Волинського національного університету імені Лесі Українки від 25.05.2023 року, протокол № 7.

Актуальність дисертаційного дослідження. За теперішнього стану паливно-енергетичного сектору України, енергетична безпека все більше асоціюється з радикальними реформаційними зрушеннями з метою подальшого вдосконалення національного ринку паливно-енергетичних ресурсів, а також підвищенням рівня конкурентоспроможності в частині доступності та споживання енергоносіїв. Відносно українських реалій, то варто відмітити, що енергетична незалежність є відправною точкою функціонування усіх галузей та сфер, тим основним вектором на який націлено зусилля національної політики та європейських партнерів (з огляду на транзитну роль нашої країни).

Військові катаклізми, які супроводжують Україну з 2014 року стали наріжним каменем зниження імпортозалежності від російського газу, а також підвищення рівня видобутку газових та інших енергетичних ресурсів вітчизняного походження.

Ситуація докорінно змінилася, з моменту коли відбулося повномасштабне вторгнення російського агресора в Україну. Події, які розгорталися на міжнародній арені з приводу даної трагедії спричинили тотальний супротив проти росії та розривання з нею усіх можливих торгівельних операцій країнами Європи і не тільки. Зазначена трагедія українського народу спричинила виникнення інших поглядів пошуку виробництва, постачання та транспортування енергетичних ресурсів. Ще однією суттєвою обставиною стало надання Україні статусу «кандидата в члени до Європейського Союзу». Зазначеним проблемам уже певною мірою було присвячено низку наукових та практично-дослідницьких публікацій, серед яких слід виділити авторів: Ю. Дзядикевич, В. Джуджула, Р. Гевко, М. Буряк, С. Ерлімов, С. Кудря, О. Калініченко, А. Лесюк, В. Лір, О. Павлова, К. Павлов, А. Прокіп, В. Купчак, В. Лагодієнко, А. Шидловський, Б. Стогній, О. Суходоля, Ю. Харазішвілі, М. Кулик, В. Розен, А. Праховик, Г. Рябцев, А. Cherp, J. Jewell, B. Sovacool, B. Brown, C. Winzer та інші.

Сучасні події України не дозволяють в повній мірі реалізувати антикризове регулювання енергетичної сферою, а в основному вирішують локальні проблеми пов'язані з енергопостачанням. Повноцінне функціонування регулюючих важелів державно-ринкового забезпечення можливе буде за умов обмеження зовнішньої агресії. Проте актуальним залишається проведення аналізу основних неузгодженостей, які пов'язані з впровадженням ефективної системи структурної модернізації, пошук інноваційних технологічних рішень, підвищення рівня енергетичної безпеки, тощо.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у вирішенні важливої наукової проблеми формування теоретико-методологічних та практичних підходів державного та ринкового регулювання системи енергетичної безпеки України.

Основні наукові результати, що отримані автором особисто та виносяться на захист, полягають у формуванні концептуальних підходів дослідження умов та обставин, важелів, форм та інструментів державного та ринкового регулювання системи енергетичної безпеки України.

В результаті вдалося досягти наступних вагомих для економічної науки результатів. В основу дисертаційного дослідження дисертантом було закладено наступні завдання:

1. Окреслити та чітко сформулювати розуміння, принципи та підходи до системи енергетичної безпеки України.
2. Конкретизувати цілі та стратегії забезпечення системи енергетичної безпеки за умов сьогодення.
3. Провести аналіз класифікації, можливої ієрархії та оцінки впливу загроз та ризиків системі енергетичної безпеки.
4. Охарактеризувати сучасний стан паливно-енергетичного комплексу України та структуру його функціонування.
5. Розкрити особливості системності реалізації безпеки на ринку вуглеводнів України.
6. Розкрити особливості системності реалізації безпеки електроенергетичної галузі.
7. Розкрити особливості системності безпеки у сфері застосування відновлювальних джерел енергії.
8. Здійснити огляд з подальшою систематизацією нормативно-правових підвалини регулювання енергетичної сфери за умов європейської інтеграції.
9. Конкретизувати державні та ринкові методи регулювання системи енергетичної безпеки;
10. Розглянути дієвість енергетичної політики держави, як стабілізуючого чинника трансформації системи енергетичної безпеки.
11. Здійснити оцінку рівня та умов безпеки на електроенергетичному ринку.
12. Розробити архітектуру моделей оцінювання рівнів енергетичної безпеки держави;
13. Розробити модель розрахунку інтегрального індексу рівня енергетичної безпеки держави;
14. Обґрунтувати напрями підвищення рівня ефективності системи енергетичної безпеки України.

Основними вихідними результатами наукового дослідження стали:

Вперше:

- розроблено архітектуру моделей оцінки забезпечення енергетичної безпеки, яка відрізняється від існуючих досі структурованістю, етапністю, критеріями та підходами, застосування якої реалізовуватиметься у тривимірному форматі та забезпечуватиме сталість енергетичної безпеки. Зокрема, архітектура запропонованої економіко-математичної моделі включає такі енергетичні компоненти як: електроенергетика; природний газ; нафта; альтернативна енергетична галузь. Архітектурна композиція авторської економіко-статистичної моделі забезпечення енергетичної безпеки передбачає чотири основних сценаріїв розвитку її стану: підтримання, стабілізація, відновлення та занепад. Запропоновано модель оцінювання, яка також включає ряд агрегованих складових енергетичної безпеки: стратегічна складова енергетичної безпеки; суспільно-економічна складова енергетичної безпеки; ефективність функціонування енергетичного сектору; еколого-економічна складова енергетичної безпеки; соціально-економічна складова енергетичної безпеки, кожна з яких включає множину кількісних індикаторів;

- запропоновано модель розрахунку інтегрального коефіцієнту енергетичної безпеки шляхом використання методів адитивної або мультиплікативної згортки первинних часткових індикаторів, які попередньо об'єднуються в проміжні агреговані складові. На відміну від прийнятних моделей розрахунку, інтерпретовано значення часткових кількісних показників на основі порогових значень, які було використано на основі попередніх досліджень та шляхом аналізу динаміки показника та розкид значень за країнами ЄС. Визначені порогові діапазони, які дозволили інтерпретувати отримані значення за категоріями дуже низьким, низьким, середнім, високим і дуже високим рівнем значення коефіцієнту або складової енергетичної безпеки. Встановлено, що низький рівень безпеки властивий підсистемі ефективності функціонування енергетичного сектору та еколого-економічній складовій, що варто розглядати як джерела потенційних ризиків. Стратегічній складовій енергетичної безпеки, суспільно-економічній та соціально-економічній властивий середній рівень, що в результаті і обумовило

середній рівень енергетичної безпеки за всією системою. Даний метод має переваги над іншими, так як дозволяє використовувати не лише поточні фактичні значення, але і прогнозні параметри, отримані на основі аналізу попередніх даних з використанням лінії тренду;

- для забезпечення системності, логічності та послідовності дослідження сукупного рівня енергетичної безпеки запропоновано авторське бачення структур взаємозалежностей галузевих енергетичних сфер системи енергетичної безпеки держави відносно потенційних загроз, факторів впливу, чутливості та наслідків від їх впливу на систему енергетичної безпеки держави відносно семи основних загроз, що в найбільшій мірі є ймовірними до настання та безпосередньо можуть чинити вплив на систему енергетичної безпеки держави, зрештою це стало поштовхом для побудови базису стимулювання регулювання енергетичної безпеки;

Удосконалено:

- наукові напрацювання щодо сутності категорії «енергетична безпека», під якою пропонуємо розуміти спроможність держави економічно та технічно обґрунтованим способом гарантувати втамування потреб суспільства в енергетичних ресурсах з метою подальшого якісного та безпечного енергоспоживання за умови захисту національних інтересів енергетичного сектору, унеможливаючи вплив внутрішніх та зовнішніх загроз. Водночас запропоновано декілька принципів розуміння категорії «енергетична безпека». Основними з них слід вважати: принцип захищеності, впевненості, досягнення динамічного стану рівноваги між попитом та пропозицією для механізму ринкового функціонування, самостійності та адаптивності;

- термінологічне змістовне розуміння системи енергетичної безпеки, як синергетичної взаємодії безпекових явищ, яка має розгалужену структуру, та поєднує природні, економічні, географічні, технологічні та політичні елементи. За своїм змістом, синергетична взаємодія елементів системи енергетичної безпеки являє собою, передусім ланцюг поетапних впливів з енергопостачання, енергоефективності, енергодоступності, енергозахисту та енергосвободи. Наявність зазначеного синергетичного ланцюга є проявом динаміки енергетичних

послуг між життєво необхідними об'єктами промислової та комерційної діяльності країни. Окремими кроками цього ланцюга є етапи виробництва, транспортування, зберігання, споживання та захисту енергетичних продуктів;

- трактування стратегії енергетичної безпеки, як впорядкованої структури, складові якої взаємодіють між основними компонентами (об'єктами та суб'єктами енергетичної системи) з приводу забезпечення злагодженої оптимізаційної діяльності з метою уникнення ймовірних ризиків та загроз власному енергозабезпеченню. Існують два способи досягнення необхідних результатів бажаної стратегії енергетичної безпеки. Перший спосіб – передбачає вплив благоприємних зовнішніх факторів енергетичної політики (мега-, макро- та мезорівнів); другий – орієнтовано на внутрішні обставини (внутрішня кон'юнктура та міжгалузева збалансованість);

- ймовірність трьох основних гіпотез побудови енергетичної стратегії України беручи до уваги доволі складне поєднання, факторів, обставин та принципів цілеформуєчих чинників енергетичної безпеки:

- стійкість базових та фундаментальних принципів, ідей, методологічних розрахунків, які лягатимуть в основу довгострокового проектування;

- об'єктивність, необхідність та гнучкість запланованих рішень за умов побудови стратегії змін;

- ефект та висока віддача з енергозберігаючими орієнтирами основних компонентів енергетичної безпеки в короткостроковому періоді;

- мікроекономічний підхід до аналізу енергетичної безпеки з теоретичної концепції невизначеності за прогнозного сценарію споживачів готових до ризику. Як правило, даний підхід підпорядковується ринковому способу господарювання та залежить від доходів споживачів, частки ціни енергоресурсів у сукупному доході, частки конкурентоспроможності в регіоні енергетичних підприємств, наявності умов виробництва та транспортування енергетичних ресурсів, рівня енергоефективності та енергоощадності, розміру інвестиційних можливостей та застосування інноваційних технологій на підприємствах, об'єми споживання та об'єми експорту;

- конкретизацію векторів енергетичної політики, яка комбінує в собі правове, організаційне та фінансово-економічне регулювання в контексті національної політики країни. Основні напрями реалізації енергетичної політики націлені на впровадження інноваційних технологічних вдосконалень в паливно-енергетичний комплекс; створення резервних запасів задля уникнення дефіциту енергетичних ресурсів, засвоєння досвіду та встановлення ustalених норм поведінки по енергозбереженню; запровадження енергоефективності використання ресурсів з огляду на їх різноманітність та специфіку застосування у паливно-енергетичному комплексі; диверсифікаційні процеси відновлювальних джерел енергії та карбонізація; забезпечення діяльності енергетичної системи відповідно до законодавства Європейського Союзу та сучасних глобальних викликів;

Дістали подальшого розвитку:

- напрями впливу на системність енергетичної безпеки, які включають процеси глобалізаційного характеру, котрі спричиняють в першу чергу прояви посилення інтеграційних процесів енергетичного, економічного, технологічного, а також глобального значення. Процеси лібералізації, які сприяють зростанню рівня регулювання й конкуренції в процесі розвитку регіональних, міжрегіональних і міждержавних ринків енергії. Процеси диверсифікації, що в свою чергу призводить, з одного боку, до збільшення рівня практичного застосування різних видів палива, джерел палива, також енерго-постачання, з іншого – до різних типів енергогенеруючих систем. Усі ці процеси передбачають системність та компліментарність суспільних відносин досягнення відповідного рівня енергетичної безпеки;

- тлумачення загрози енергетичної безпеки, під якою пропонуємо розуміти появу небезпечної ситуації, яка викликана управлінськими, економічними, непрогнозованими або свідомими діями. Загрози також є соціально-економічним явищем, яке підпорядковуються зростаючій ієрархії: макроекономічного рівня, мезоекономічного рівня, мікроекономічного рівня. Рівень загроз вимірюється ймовірністю уникнення або вирішення завдань на шляху досягнення відповідного та необхідного рівня енергетичної безпеки. В свою чергу оцінювання рівня загроз

є передумовою для поєднання зусиль важелів держави та ринку щодо формування завдань та шляхів реалізації їх уникнення. Загрози системі енергетичної безпеки класифіковано за наступними ознаками: причинами виникнення (об'єктивного, техногенного походження, які є наслідком життєдіяльності людей); локалізацією утворення (прямі, непрямі); сегментами безпеки (державна, енергетична, міжнародна, продовольча, інформаційна, соціальна, тощо); наслідковими проявами; тривалістю протікання; сферами поширення; напрямками ураження (структурні елементи, технологічні об'єкти, інфраструктура, етапи виробництва, споживання, транспортування; видовістю та методами протікання (спонтанні та прогнозовані, хронічні чи випадкові, об'єктивні чи суб'єктивні);

- системність нафтогазової галузі у напрямі забезпечення енергетичної безпеки шляхом взаємодії елементів, структури зв'язків та інституційних об'єктів. Концептуалізовано критерії дотримання енергетичної безпеки нафтогазової галузі. Застосування запропонованої моделі авторського бачення системності енергетичної безпеки нафтогазового комплексу України дозволяє вирішити проблему стратегії довгостроковості та сталості енергетичної безпеки держави з можливістю узгодженості цілей, виваженої енергетичної політики, інституційної трансформації системи. Використання запропонованого методу системності компонентів енергетичної безпеки нафтогазового комплексу передбачає опис можливих змін у структурі системи енергетичного сектору України, а саме: поетапної зміни права власності на активи енергетичного сектору, збільшення частки приватного сектору на функціонування енергетики країни;

- специфікація функціонування електроенергетичної галузі України. Деталізовано виклики енергетичній безпеці електроенергетичної галузі та окреслено сценарії їх нівелювання або уникнення. Концептуалізовано основні критерії рівня безпечності електроенергетичної галузі. В результаті дослідження визначено: «маневрованість», як необхідну умову для стабільності її подальшого функціонування та реалізації постачальницької функції, застосування так званої «системи управління попитом», становлення конкурентних ринкових відносин між суб'єктами та організація повноцінної системи маркетингу електроенергетичним ресурсом, виважене та адаптивне до сучасних умов державне регулювання,

основною метою якого є відновлення об'єднаної енергетичної системи України (ОЕС), створення та формування так званого «Фонду відновлення України», де «особлива» підтримка належатиме міжнародним партнерам-інвесторам електроенергетичної галузі, запровадження концепції інноваційного механізму інвестування, фінансування, кредитування, задля забезпечення стабільного та безпечного функціонування електроенергетики України;

- специфікація застосування відновлювальних джерел енергії з подальшим виділенням критеріїв системності енергетичної безпеки з огляду на особливості сфери та взаємозалежності між іншими складовими енергетичного сектору. Особливість сфери відновлювальних джерел енергії полягає у розроблених та запропонованих критеріях. *Першим критерієм* забезпечення системності енергетичної безпеки сфери відновлювальних джерел енергії на нашу думку є декарбонізація енергетичних ресурсів. *Другим критерієм* системності безпеки є необхідність розробки абсолютно нової-об'єктивної стратегії для енергетичного сектору України за умов повоєнного відновлення. *Третім важливим критерієм* доступності енергетичної безпеки є підвищення енергоефективності господарського розвитку. *Четвертим критерієм* доступності енергетичної безпеки є програма фінансування запровадження відновлювальних джерел енергії в Україні.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження є теоретично обґрунтованими і достовірними. Достовірність одержаних наукових результатів дисертації визначається шляхом аналізу та систематичного перегляду наукових доробків вітчизняних вчених і зарубіжних літературних джерел, які за змістом є близькими до наукових завдань дисертаційного дослідження, значним спектром залучених до наукового аналізу даних державної статистичної звітності. Зокрема інформаційну базу дослідження становлять чинні вітчизняні і міжнародні законодавчо-нормативні правові акти, аналітичні й статистичні матеріали.

Ступінь використання у дисертації матеріалів і висновків кандидатської дисертації здобувача. Матеріали кандидатської дисертації Матійчука Любомира Павловича на тему: «*Статистичне оцінювання надійності банків України*» у написанні докторської дисертації не використовувалися.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Запропоновані дисертантом пропозиції щодо застосування державного та ринкового регулювання системи енергетичної безпеки доповідалися і були висвітлені у 17 тезах доповідей на міжнародних та вітчизняних наукових та науково-практичних конференціях, круглих столах та симпозіумах тощо:

1. Матійчук Л. Trends in the formation of identification values for the state of the electricity market in Ukraine. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (01 червня 2023 року), Івано-Франківськ – Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. С. 86-95.

2. Матійчук Л.П. Assessment of the level of transparency in the energy sector of Ukraine. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (10 квітня 2023 року). Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 59-63.

3. Матійчук Л.П., Новосад О.В. Assessment of the level of potential threats to the energy security system of Ukraine: peculiarities of identification and prevention. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (15 лютого 2023 року), м. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 124-130.

4. Дяченко І., Матійчук Л. Модель інноваційної стратегії енергетичної галузі України. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали

V Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (15 лютого 2023 року), м. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 18-20.

5. Матійчук Л. Визначення рівня наслідків системі енергетичної безпеки держави за умов ймовірності виникнення потенційних ризиків та загроз її функціонуванню. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (15 лютого 2023 року), м. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 131-137.

6. Матійчук Л.П. Criteria for compliance and systematic energy security of the oil and gas complex of Ukraine. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного, нормативно-правового потенціалу України та її регіонів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (01 серпня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С. 81-85

7. Матійчук Л.П., Новосад О.В. Criteria for compliance with energy security of the gas sphere. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного, нормативно-правового потенціалу України та її регіонів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (01 серпня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С. 86-94

8. Матійчук Л.П., Павлова О.М., Шабала О.П. Renewable energy sources - the way to achieve Ukraine's energy security. Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ВНУ ім. Лесі Українки, (27-29 червня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С.350-358.

9. Матійчук Л.П., Новосад О.В. Potential of the fuel and energy complex of Ukraine. Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ВНУ ім. Лесі Українки, (27-29 червня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С. 343-350.

10. Матійчук Л.П., Павлов К.В. Structure of the fuel and energy complex of Ukraine. Трансформація національної, закордонної моделей економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ВНУ ім. Лесі Українки, (27-29 червня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С. 337-343.

11. Матійчук Л. П., Новосад О. В., Павлова О. М. Причини виникнення загроз національній енергетичній безпеці України. Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного, нормативно-правового потенціалу України та її регіонів: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (01 травня 2022 року), м. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня "Волиньполіграф", 2022. С. 67-71.

12. Павлова О. М., Матійчук Л. П. Дефіцит пального в Україні за умов військового стану. Всеукраїнська конференція "Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва". 25.05.2022, м. Дубляни.

13. Павлова О.М., Матійчук Л.П., Новосад О.В. Essence and fundamentals of energy security formation in Ukraine. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2022 р. Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2022. С. 195-198.

14. Матійчук Л.П. Регулювання системи енергетичної безпеки. «Сучасні тенденції економічного розвитку регіонів: теоретичні та прикладні аспекти»: матеріали V міжнародної науково-практичної Інтернет конференції. Одеса: ОДАБА, 2022. С. 33-36.

15. Матійчук Л. П., Новосад О. В., Павлов К. В. Шляхи підвищення рівня енергетичної стійкості України. Економіка, фінанси, облік та право: досвід, тенденції, перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 1 березня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 52-53.

16. Матійчук Л.П., Новосад О.В., Павлов К.В. Класифікація загроз енергетичній безпеці України. Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції : збірник матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції 12 травня 2022 р. Рівне : НУВГП, 2022. С.221-223.

17. Матійчук Л., Новосад О., Павлова О. Природа виникнення загроз енергетичній безпеці України. Теоретичні та практичні питання аграрної науки : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 18 травня 2022 р. : у 2 ч. / за заг. ред. А. С. Кобця. Дніпро, 2022. Ч. 2. С. 299-302.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення і висновки, викладені автором у дисертації, використано в практичній діяльності державних установ, громадських організацій, енергетичних підприємств різних форм власності, органів місцевого самоврядування, вищих навчальних закладів.

А саме у діяльності ГО «Інститут економічних та еколого-енергетичних досліджень» в частині розробки пропозицій щодо оптимізації та підвищення рівня диверсифікації енергетичних ресурсів України, внаслідок впливу постійної потенційної небезпеки ворожих ракетних ударів, застосовуються методологічні підходи, які дозволяють ідентифікувати ступінь ризику та вжити необхідних заходів щодо економічної, енергетичної та екологічної термінової протидії (Довідка №135 від 10.04.2023 року).

Основні положення, висновки, та рекомендації, одержані в результаті дисертаційного дослідження пройшли апробацію та практично застосовуються в процесі діяльності ПАТ «Тернопільгаз». Запропоновані дисертантом пропозиції, які дозволяють здійснити оцінку рівня безпеки нафтогазових об'єктів регіону. Це у свою чергу дозволить запровадити дієву стратегію подальшої диверсифікації джерел постачання нафтопродуктів, продовження розвитку та зміцнення комерційних і торгівельних зв'язків, а також створення резервування нафтогазових продуктів (Довідка №2113-23/2 від 22.01.2023).

Результати дослідження використовуються у професійній діяльності на ВАТ «Тернопільобленерго», у частині аналітичних та методичних підходів до визначення рівня системи енергетичної безпеки та конкурентної спроможності енергорозподільних підприємств, які функціонують в межах західноукраїнського ринку розподілу серед споживачів електричної енергії (Довідка №2144/51 від 24.04.2023 р.).

В процесі діяльності ПрАТ «Тернопільміськгаз», де запропоновані здобувачем перспективні напрямки та шляхи реалізації інноваційних рішень в діяльності операторів газорозподільних мереж з метою підсилення (втримання) засад їх конкурентної спроможності та досягнення відповідного рівня енергетичної безпеки Тернопільського регіону покладено у стратегію розвитку (Довідка №223 від 17.03.2023).

У діяльності ПрАТ «Рівнеобленерго», шляхом застосування методики формування механізму синергетичної взаємодії системності процесів виробничої та збутової діяльності, що дозволять оптимізувати ланцюг поетапних впливів з енергопостачання, енергоефективності, енергодоступності та енергозахисту та динамізувати енергетичні послуги між життєво необхідними об'єктами промислової та комерційної ланок споживання. (Довідка №26-04/2315 від 13.03.2023).

Практичні пропозиції дисертаційної роботи впроваджено у діяльності ТзОВ «Енергоконсалтінвест» та ТзОВ «Укренерджи Імпекс» щодо запровадження державних та ринкових важелів впливу на енергетичну систему шляхом нарощення обсягів запровадження енергоощадних технологій під час будівництва та реконструкції зруйнованих будівель (Довідка №147 від 17.03.2023 р., Довідка № 10/03-01 від 10.03.2023 р.).

В процесі діяльності АТ «Волиньгаз» та АТ «Рівнегаз», шляхом введення в систему моніторингу діяльності підприємства методології поняття «корпоративна системність» енергетичних комплексів та підприємств (Довідка №43001-Сл-2032-0323 від 13.03.2023 р., Довідка № 330-Сл-3228-0323 від 15.03.2023 р.).

В навчальному процесі шляхом впровадження основних результатів дисертації у Волинському національному університеті імені Лесі Українки та Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя. В частині викладання освітніх компонентів: «Економіка довкілля та природокористування», «Економічні основи ресурсозбереження», «Управління розвитком суб'єктів господарювання», «Моніторинг соціально-економічних процесів», «Економіка підприємства», «Обґрунтування підприємницьких ризиків», «Енергетичний менеджмент», «Математичні методи розрахунків в електроенергетиці» (Акт від 07.02.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладені у дисертації одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві використано лишень ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи дисертанта. Свідченням цього є високий рівень унікальності запропонованої до експертизи дисертаційної роботи, що було визначено шляхом застосування он-лайн програмного забезпечення: «unicheck», «strikeplagiarism».

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Основні положення дисертації опубліковано у 55 наукових працях обсягом 55,27 др. авт. арк., із них: 1 одноосібна монографія; 2 колективні монографії (розділ в монографії); 25 статей у наукових фахових виданнях України; 4 статті у наукових міжнародних виданнях, що включені до науково метричних баз (3 – Scopus , 1 з яких Q1, і 1– Web of Science), 23 публікації у матеріалах та збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

Одноосібна монографія:

1. Матійчук Л.П. Система енергетичної безпеки України: державні та ринкові важелі : монографія. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022.

Розділи у монографіях, колективні монографії:

2. Матійчук Л.П. Шляхи та перспективи підвищення рівня ефективності системи енергетичної безпеки України. Сучасний стан України в умовах війни: інформаційна політика, територіальні громади : монографія. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2023. С. 334-364. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/26095/>

3. Павлова О.М., Павлов К.В, Писанко С.В., Матійчук Л.П. Регулювання інвестиційно-інноваційної активності в електроенергетичній галузі України : монографія. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 204 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21736>

Статті, що індексуються в наукометричних базах Scopus, WoS:

4. Yakymchuk, A., Popadynets, N., Yakubiv, V., Maksymiv, Y., Hryhoruk, I., Matiychuk, L., & Horyslavets, P. (2023). Economic Aspects of Final Energy Consumption in Ukraine: Prospects of Implementation of the Positive Experience of the

European Union. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 13(1), 111–117. <https://doi.org/10.32479/ijeep.13815>, (Scopus, Q2)

5. Sala, D., Pavlov, K., Pavlova, O., Demchuk, A., Matiichuk, L., & Cichoń, D. (2023). Determining of the Bankrupt Contingency as the Level Estimation Method of Western Ukraine Gas Distribution Enterprises' Competence Capacity. *Energies*, 16(4), 1642. <https://doi.org/10.3390/en16041642> <https://www.mdpi.com/1996-1073/16/4/1642> (Scopus, Q1)

6. Pavlov, K., Pavlova, O., Kotsko, T., Novosad, O., Matiychuk, L., Tomashevskaya, A., Shabala, O., Pylypiv, N. (2023). Functioning efficiency of the electricity market of the western region of Ukraine. *Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal*, 26(2), 47-64. <https://doi.org/10.33223/epj/163195> <https://epj.min-pan.krakow.pl/Functioning-efficiency-of-the-electricity-market-of-the-western-region-of-Ukraine,163195,0,2.html> (Scopus, Q2)

7. Nykytyuk, V., Dozorskyi, V., Dozorska, O., Karnaukhov, A., Matiichuk, L. The Method of User Identification by Speech Signal. *CEUR Workshop Proceedings*, 2022, 3309, pp. 225–232. <https://ceur-ws.org/Vol-3309/short8.pdf> (WoS)

Статті у фахових виданнях категорії «Б»:

8. Матійчук Л.П. Аналіз та оцінювання тенденцій формування індикаторів стану електроенергетичного ринку України як основного базису для формування її електроенергетичної безпеки. *Всеукраїнський науковий журнал «Актуальні проблеми інноваційної економіки та права»* №1-2. 2023. С. 36-43. <http://apie.org.ua/uk/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7-%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9-%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83/>

9. Матійчук Л.П., Новосад О.В., Шабала О.П., Павлова О.М. Політика інвестування в «зелену енергетику» в Україні під час воєнного стану. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. №1 (314). С. 301-307. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-46>

<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=16664>

10. Матійчук Л. П. Assessment OF The level of threats and consequences of their possible impact on the functioning of the state energy security system. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. No 1. С. 77-83.

<http://ujae.org.ua/otsinka-rivnya-zagroz-ta-naslidkiv-yi-h-mozhlyvogo-vplyvu-na-funktsionuvannya-systemy-energetychnoyi-bezpeky-derzhavy/>

11. Matiichuk Liubomur. Structural features and potential risks for the functioning of the energy security system of Ukraine. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, (15), 91-98. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.11>. URL:

<http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/327>

12. Шабала, О., & Матійчук, Л. (2023). Біоенергетичний потенціал України: тенденції розвитку в умовах воєнного стану. *Економічний простір*, (183), 31-36.

<https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-5>

13. Матійчук Л.П. Модель регулювання дотримання ефективності системи енергетичної безпеки в сфері застосування відновлювальних джерел енергії в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. 2022, № 6, Том 1. с. 259-270. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=15075> URL:

<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=15075>

14. Матійчук Л., Павлова О., Павлов К., & Шабала О. (2022). Regulation of the efficiency of the energy security system in the industry of renewable energy. Modeling the development of the economic systems, (4), 39–48.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-6>

15. Матійчук, Л., Павлова, О., & Павлов, К. (2022). Методичні підходи до регулювання ефективності системи енергетичної безпеки. Економіка та суспільство. Випуск 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-74> URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1662>

16. Матійчук Л., Павлова О., Павлов К. (2022). Methodology for ensuring, regulating, and monitoring compliance with the appropriate level of efficiency of the energy security system in Ukraine. Modeling the development of the economic systems, (3), 49–58. <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-5-7> URL:

<https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/81>

17. Матійчук Л.П., Павлов К.В., Павлова О.М. Security in the sphere of application of renewable energy sources in ukraine: peculiarities of organization and implementation of systematicity. Інвестиції: практика та досвід. № 8 (2023) С. 84-90. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.8.83>

<https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1367> і

18. Павлов К., Павлова О., Матійчук Л. Особливості системності безпеки у сфері застосування відновлювальних джерел енергії в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (13), 2022. С. 37-45. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/265>

19. Матійчук Л. П. Security of Ukraine’s electricity market: implementation and continued holding. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021. Том 6. № 3. С. 336–344. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-3-45> URL: <http://ujae.org.ua/bezpeka-elektroenergetychnogo-rynku-ukrayiny-realizatsiya-ta-podalshe-utrymannya/>

20. Матійчук Л. П. Особливості системного забезпечення безпеки електроенергетичного ринку України. Вісник Хмельницького національного університету. 2021, № 5, Том 2 (298). С. 230-237. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=13140>

21. Матійчук Л.П. (2022). Security of the gas market of ukraine and features of its implementation. *Innovation and Sustainability*, (3) 2022, 116–123. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.3.116.123> URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/75>

22. Матійчук Л. П. Особливості системного забезпечення безпеки газового ринку України. *Проблеми економіки*. 2022. №2. С. 58–65. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-58-65>

23. Матійчук Л. П. Нормативно-правові підвалини регулювання енергетичної сфери України в умовах європейської інтеграції. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021. Том 6. № 4. С. 206–216. URL: <http://ujae.org.ua/normatyvno-pravovi-pidvalyny-regulyuvannya-energetychnoyi-sfery-ukrayiny-v-umovah-yevropejskoyi-integratsiyi/>

24. Матійчук Л.П. Regulation of the energy sphere in Ukraine during the period of european integration: regulatory and legal basis. Економічний простір. № 180. 2022. С. 64-70. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1114>

25. Матійчук Л. П. Енергетична політика як стабілізуючий чинник трансформації системи енергетичної безпеки України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 2. С. 156–168. URL: <http://ujae.org.ua/en/energy-policy-as-a-stabilizing-factor-in-the-transformation-of-the-energy-security-system-in-ukraine/>

26. Matiichuk, Liubomyr. (2022) Stabilization of Transformation Processes in the Energy Security Measurement System of Ukraine. Business Inform 8: 127–134. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-127-134> URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2022&abstract=2022_8_0_127_134

27. Матійчук Л.П. (2023). Structure and functioning system of the fuel and energy complex of Ukraine. Innovation and Sustainability, (4), 109–118. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.109.118> URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/105>

28. Матійчук Л.П. Система паливно-енергетичного комплексу України: усталені підходи та структура. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 3. С. 122-133. URL: <http://ujae.org.ua/systema-palyvno-energetychnogo-kompleksu-ukrayiny-ustaleni-pidhody-ta-struktura/>

29. Матійчук Л.П., Новосад О.В., Павлова О.М. Державні та ринкові шляхи регулювання системи енергетичної безпеки. "Наука і техніка сьогодні", Серія "Економіка". Випуск № 5(5) 2022. С. 139-152. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-139-152](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-139-152)

30. Новосад О.В., Матійчук Л.П., Павлова О.М. Goals and main guidelines of energy security in the conditions of the war-time economy. Науковий журнал Вісник Хмельницького національного університету: економічні науки. 2022. №2, Том 1. С. 154-160. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(1\)-21](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(1)-21)

31. Матійчук Л. П., Новосад О. В., Павлова О. М., Коритко М. В. Загрози енергетичної безпеки України: ідентифікація виміру та напрями усунення. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 1. С. 10-19.

URL: <http://ujae.org.ua/zagrozy-energetychnoyi-bezpeky-ukrayiny-identyfikatsiya-vymiru-ta-napryamy-usunennya/>

32. Павлова О. М., Павлов К. В., Новосад О. В., Матійчук Л. П. Сутність енергетичної безпеки України в умовах трансформаційних змін. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. № 2. С. 84-91. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2021-2-14> URL: <http://apie.org.ua/uk/%d1%81%d1%83%d1%82%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d0%b5%d0%bd%d0%b5%d1%80%d0%b3%d0%b5%d1%82%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%be%d1%97-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d0%b8-%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97/>

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 513 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 100 рисунків, 41 таблицю, додатки на 41 сторінці. Список використаних джерел містить 442 найменування.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація викладена державною мовою з дотриманням вимог МОН України. Матеріал викладено в науковому стилі, логічно, що забезпечує доступність сприйняття та осмислення результатів дослідження автора.

Відповідність змісту дисертації паспорту спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Матійчука Л.П. у повній мірі відповідає напряму досліджень за паспортом спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, за якою спеціалізований вчений раді Д 32.051.06 надано право проводити захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Матійчука Любомира Павловича на тему: *«Державне та ринкове регулювання системи енергетичної безпеки України»* рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

Водночас в процесі рецензування представлених результатів слід виокремити окремі зауваження та дискусійні моменти:

- 1) Потребує уточнення авторське бачення поняття системи енергетичної безпеки, її структури та основних компонентів;
- 2) Потребують термінологічного уточнення категорії, які автор розглядав у дисертації (енергоощадність, диверсифікація енергетичних процесів, карбонізація, тощо).
- 3) Висновки у роботі вимагають узагальнення відносно мети та поставлених завдань.
- 4) У роботі є незначні огріхи орфографічного, граматичного та стилістичного характеру.

Результати експертизи та засідання фахового семінару.

Рецензенти на підставі експертизи дисертації та наукових публікацій, в також висновків та рекомендацій членів фахового семінару, керуючись п. 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 року дійшли до висновку, що дисертаційна робота Матійчука Любомира Павловича на тему: *«Державне та ринкове регулювання системи енергетичної безпеки України»* є актуальною, завершеною, своєчасною, характеризується важливим теоретичним та практичним значенням, вміщує елементи новизни.

В роботі подано теоретико-методичні аспекти з аналітично-прикладними розробками та рекомендаціями, використано загальноприйняті класичні і сучасні методи дослідження. Робота є цілісною, містить нестандартні підходи до вирішення наукового завдання, що виявляється у поглибленні теоретичних і розробленні

методологічних засад щодо реалізації системи державного та ринкового регулювання системи енергетичної безпеки України. Дисертаційне дослідження також може бути рекомендованим для подальшого розгляду та рецензування у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами, д.е.н., професор



Андрій БОЯР

Професор кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, д.е.н., професор



Аліна ЯКИМЧУК

Професор кафедри Менеджменту та адміністрування, д.е.н., професор



Віталій РЕЙКІН